

Наша громада — минуле і сьогодення

Автори: Атанаска Маргарітова, Єлена Ушева, Клімент Мінджов, Олена Пашченко, Ольга Пруцакова

Основна концепція	Людська діяльність впливає на міське середовище.
Тривалість	4 окремих заняття у класі, кожне з яких триває близько години, та екскурсія на 2-3 навчальні години.
Дата проведення	Будь-яка
Місце проведення	Класна кімната, приміські райони/поблизу селища
Обладнання	Фотографії, малюнки, відеоколекція «Зеленого пакета»
Навчальні предмети	Географія, правознавство, основи здоров'я
Цілі	<ul style="list-style-type: none"> • Дослідити та оцінити, як змінюється громада. • Запропонувати ідеї, як зробити громаду привабливішою.
Форми та методи	Обговорення, «мозковий штурм», робота у групах, гра, відеопрезентація

Вступ

Достатня кількість їжі, води, кисню та наявність даху над головою є важливими чинниками для життя. Відсутність ворогів, диких тварин та стихійних лих створюють сприятливі умови для будівництва дому. Так вважали наші пращури, коли оселялись на нових територіях. Поступово кілька будинків формували селища, селища розростались у містечка, а містечка — у великі міста. Сьогодні більше ніж 2/3 всіх європейців живуть у великих містах.

У багатьох відношеннях місто нагадує екосистему з власною інфраструктурою, динамікою та метаболізмом. Подібно до того, як повітря і ґрунт у лісі формуються під впливом рослин і тварин, зміни у міському середовищі лежать в основі законів діяльності в містах.

Скупчення людей і зосередження промисловості в обмеженому просторі впливають на місцеві види рослин і тварин, а також на їх місцеперебування. Немає жодного міста, що могло б існувати тільки в своїх офіційних межах. Енергія, вода, повітря й інші ресурси, які використовуються для побуту мешканців

та для промислового виробництва, надходять у населені пункти ззовні, а побутові й промислові відходи вивозяться за межі.

Урбанізацію можна вважати одним з головних джерел екологічних проблем у планетарному масштабі. З іншого боку, вже створені деякі унікальні соціальні й економічні механізми для економії енергії й матеріалів, а також для охорони природних ресурсів. Так що багато екологічних проблем міст уже сьогодні могли б бути ефективно вирішені.

Дивіться інформаційний матеріал «Міста в наші дні» для отримання додаткової інформації.

Заняття

Наша громада — минуле і сьогодення

- 1 Дайте завдання учням попросити у батьків та родичів старі фотографії вашого населеного пункту та принести їх до класу.
- 2 Задайте учням запитання про те, скільки часу вони прожили у цій місцевості.
- 3 Організуйте обговорення таких питань:
 - Чи помітили ви зміни у вашій місцевості — нові будівлі, реконструкцію старих будівель або зміни у зелених насадженнях?
 - Що зображено на старих фотографіях? Прокоментуйте зміни, які ви помітили.
 - Чи подобаються вам зміни, що відбулися? Які зі змін сприяють, а які заважають відпочинку та іграм?
 - Чи викликають у вас будь-які зміни неприємні враження? Чому?
 - Що можна зробити, щоб запобігти помилкам у майбутньому, та як ми можемо зберегти красу нашої місцевості?
- 4 Використовуючи зібраний матеріал, складіть велику карту того району, де учні класу бувають найчастіше. Карта має складатись із трьох частин:
 - «Наше улюблене місто (село, район...) у минулому»
 - «Наше улюблене місто (село, район...) сьогодні»
 - «Майбутнє нашого міста (села, району...)»
 У частині «Майбутнє...» учні мають висловити конкретні реальні пропозиції щодо змін, до яких вони самі могли б долучитись — посадити алею, приборати смітник тощо.

День у місті

- 1 Роздайте кожному учневі аркуш з таблицею, поясніть, як її заповнювати (запропонувати учням записати у другу колонку таблиці все те, що вони роблять протягом будь-якого дня, починаючи з моменту пробудження до самого вечора. Чим докладніше учні опишуть свою діяльність, тим краще. У наступній колонці треба зафіксувати, якими матеріалами та видами енергії користувалися учні при виконанні даних видів діяльності. Якщо, наприклад, учні користувались автобусом, то має бути запис «автобус (який теж, до речі, зроблений з багатьох матеріалів) та пальне». Чим точніше буде виконана ця робота, тим краще. Заповнюється також і третя колонка. У нашому прикладі в ній може бути запис «забруднення повітря та ґрунту після згоряння палива».

- 2 Запитайте в учнів, чи викликали їхні дії забруднення повітря або води? Чи були їхні дії на користь ґрунту? Чи з'явилися зміни у довкіллі внаслідок їхньої діяльності?

Після того, як всі учні заповнять таблиці, клас треба поділити на 5-6 груп і запропонувати всім групам порівняти записи у своїх таблицях та знайти шляхи зменшення власного впливу на довкілля.

Діяльність учнів:

- **Перший етап:** індивідуально заповнити таблицю.
- **Другий етап:** обговорити шляхи зменшення впливу на довкілля (робота у групах).

- 3 Запитайте учнів, чи можна було б щось змінити у власному житті таким чином, щоб зменшити шкоду для довкілля чи зробити щось корисне для природи.

День у місті _____ (ім'я, прізвище)			
Час	Діяльність	Застосовані матеріали, енергія	Вплив на довкілля
00:00-7:00			
7:00			
8:00			
8:30-14:15			
15:00			
16:00			
17:00			
18:00			
19:00			
20:00			
21:00			
22:00			
23:00			
24:00			

«Мозковий штурм». «Місця для ігор»

- 1 Розділіть клас на групи та дайте кожній групі тему для «мозкового штурму»: «Де у нашій місцевості ми можемо відпочивати?» Попросіть кожну групу проаналізувати та описати на аркуші паперу переваги та недоліки кожного місця для відпочинку.
- 2 Прочитайте результати та обговоріть такі питання:
- Чи достатньо місць для відпочинку? Якщо ні, чому?
 - Хто намагається використати та змінити призначення цих місць? Якщо дорослі, чи потрібні їм такі місця для відпочинку?
 - Що можна зробити?

Рекламні агенти

Варіант 1 (вікова група: 10-12 років)

- 1 Розділіть учасників на три групи.
- 2 Одна група буде спостерігати за сільським пейзажем. Інша група спостерігатиме за міським пейзажем.
- 3 Групи повинні прорекламувати свої місця як привабливі для туристів.

Урбанізація

4 Попросіть третю групу діяти як журі та обрати переможця, обґрунтувавши свій вибір. Яке з двох туристичних місць є найпривабливішим та чому?

5 Які міста в Україні учасники вважають привабливими і чому?

Варіант 2 (вікова група: 13-14 років)

1 Попросіть учнів згадати своє улюблене місце у місті або районі.

2 Попросіть заповнити таблицю та перелічити:

- природні чинники (рослини, вода, каміння, дикі тварини, шум, запахи);
- чинники, що з'явилися завдяки людині (промисловість, сільське господарство, місця відпочинку, пам'ятки архітектури, дороги, транспорт, шум).

3 Запитайте, що б вони бажали змінити для поліпшення стану довкілля та чого могли б досягти самі або за допомогою інших.

4 Кожен учень має вирішувати сам, як сприяти вдосконаленню свого улюбленого місця. Після обговорення рекламних кампаній підсумуйте всі пропозиції щодо вдосконалення.

Варіант 3 (вікова група: 14-16 років)

1 Попросіть учнів згадати місце у місті або районі, яке, на їхню думку, використовується не за призначенням, і таке використання погіршує екологічну ситуацію в місті. Наприклад, торговельні майданчики, кіоски на прибудинкових газонах, пустирі замість парків, паркувальний майданчик для автомобілів замість газону тощо.

2 Запропонуйте скласти власний проект, який би змінив ситуацію.

3 Запропонуйте втілити принаймні один із розроблених учнями проектів разом.

На стежині

Заняття підходить для населених пунктів, що розташовані біля річок або інших водойм.

1 Організуйте екскурсію до місця, де річка протікає через місто.

2 Подивіться на карту цієї місцевості та разом з учнями знайдіть, звідки річка бере початок. Через скільки населених пунктів протікає річка?

3 Організуйте прогулянку вздовж річки (пройдіть через кілька населених пунктів). Спостерігайте за річковим руслом у населених пунктах та за їх межами.

Попросіть учнів занотувати:

- які підприємства розташовані там та як вони забруднюють воду;
- які побутові відходи люди кидають на берегах річки та у воду;
- наявність будь-яких водних рослин, тварин тощо;

4 Зупиніться у придатному місці та обговоріть такі питання:

- Як змінювалася прозорість води, коли ви проходили за маршрутом?
- Чи є відмінність між прозорістю води до та після населених пунктів?
- Чи є людська діяльність основною причиною забруднення річки?

- 5 Після повернення до класу попросіть учнів заповнити анкету «На стежині» на сторінці 85.
- 6 Розділіть клас на три групи та попросіть їх:
- Група 1 — намалювати все, що вони бачили;
 - Група 2 — запропонувати заходи, що зменшать забруднення річки;
 - Група 3 — запропонувати особу/установу, до якої можна звернутися за допомогою.

Рівновага

Перегляньте з учнями відеофільм «Рівновага» з відеокolleкції «Зеленого пакета». Проведіть відкрите обговорення змісту відеокліпу або попросіть учнів написати стислі есе і викласти свої враження.

Додаткова діяльність

- Дайте завдання учням запитати у своїх батьків, як за роки змінилася їхня рідна місцевість.
- Організуйте вечір, присвячений вашому населеному пункту. Запросіть місцевих жителів та представників місцевої влади.
- Перед зустріччю організуйте виставку фотографій та малюнків, які ви зібрали.
- Попросіть дітей розповісти про спостереження, обговорення та речі, про які вони дізналися від батьків.
- Попросіть літніх людей поділитися спогадами, пов'язаними з місцем, де ви живете.
- Прочитайте гостям деякі найкращі есе за мотивами відео.
- Обговоріть ваше бачення міста або селища, району в місті, де ви живете, з представниками місцевої влади.
- Складіть план дій, намагаючись знайти способи залучення місцевих органів влади, мешканців вашого міста або селища, журналістів.

Міста сьогодні

У країнах Центральної та Східної Європи, зокрема в Україні, спостерігаються дві стандартні крайнощі міського розвитку. З одного боку, є великі агломерації зі щільною концентрацією населення, з виробничими потужностями, різноманітними видами діяльності, а отже, наявні й екологічні проблеми. З іншого боку, є периферійні слабозвинені сільськогосподарські регіони, з невеликими населеними пунктами, де зменшується чисельність мешканців та занепадає промисловість.

Для покращення інфраструктури міста та природного середовища мають бути вжиті такі заходи:

- реструктуризація та реконструкція промислових зон у містах з метою запровадження нових виробничих технологій та покращення добробуту і зовнішнього вигляду цих зон;
- реструктуризація та реконструкція мікрорайонів та відновлення житлового фонду панельних будинків з метою покращення їх ізоляції, функціонування та естетичних параметрів;
- покращення міських транспортних та комунальних мереж;
- захист громадських зелених зон за допомогою законодавства, планів управління та розвитку зелених районів у містах та передмісті;
- охорона і пропагування культурного та історичного спадку;
- продовження та завершення призупинених будівельних робіт у культурних, освітніх і медичних закладах у містах.

Урбанізація в Україні

До 1918 р. наша країна була аграрною, в містах проживало 18% населення. Наприкінці ХХ ст. вже приблизно 70% загальної чисельності населення проживало в містах. За кількістю великих міст (з населенням понад 100 тис.), наша держава тепер посідає одне з провідних місць серед країн світу. Таких міст зараз — 61. В Україні є 7 міст з населенням, яке перевищило або майже сягає мільйона осіб: Київ, Дніпропетровськ, Одеса, Донецьк, Харків, Запоріжжя та Кривий Ріг.

На стежині

Ми часто шукаємо та намагаємось розпізнати сліди тварин. Тепер подивимося на сліди, які залишає людина. Які дії людини завдають шкоди річці (або іншій водоймі)?*
Поміркуйте, які інші подібні приклади ви можете знайти у вашому районі. Опишіть їх.

Будівництво:	мостів	нових будівель
Виробництво:	на заводі	на свинофермі
	на птахофабриці	на лісопильному виробництві
	посіви сільсько- господарських культур	
Транспорт:	гаражні комплекси	автозаправні станції
Туризм:	готелі	кафе, ресторани
Інше:

* Поміркуйте, чи тільки річки забруднюються внаслідок діяльності людини?